

1753 86 13
DISSERTATIO IVRIS GENTIUM

DE

FORMA LITTERARVM
CREDENTIALIVM
LEGATORVM 50

QVAM

PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO, CONSULTISSIMO ET DOCTISSIMO

D. DANIELE NETTELBLADT

AVGVSTISS. PRVSS. REGI A CONSILIIIS AVLICIS,

ET PROFESSORE IVRIS ORDINARIO

IN ALMA FRIDERICIANA

DEFENDET

EIVS AVCTOR

FRID. IOANN. EMANVEL EISENBERG

STENDALIENS.

AD DIEM VIII MAII MDCCLIII.

HALAE,

(4½)

TYPIS HENDELIANIS.

PROOEMIUM.

Habemus multos, qui introductionem in praxin iuris prae se ferunt exponuntque, libros. Sed, qui hac de re aliquid tradiderunt, scriptores, priuatorum negotiis maxime intenti, intra iuris ciuilibus sphaeram se continuere, et plerosque tractus latissimi campi iuris gentium incultos reliquerunt, occa tamen sua non prorsus indignos. Fatebuntur omnes, iurisprudentiam practicam, quae circa negotia gentium versatur, maximi, saltem non minoris usus esse, illa, quae negotiis priuatis inseruit. Et tamen huic rei non tantum operae, quantum illa quidem meretur, impendi, nemo ibit inficias. Praxi relinquitur, quodcunque praxeos olim nobis opus erit; et forsitan demum, postquam hac in re decies errauimus, cognitione aliquali superbiemus, quae tamen saepius multo cum incommodo reique publicae impendio acquiritur atque emitur.

Rationes et docentium et discipulorum in academiis plerumque sic comparatae sunt, ut institutiones ad addiscendum

A

dum

dnm modum, negotia, quae iura et obligationes gentium concernunt, expediendi, partim non tradantur, partim nec desiderentur. Ponamus, facultatem offerri addiscendae praxis, quae legato scitu necessaria est; quotus quisque est, qui illam arripiet? Plerosque saepe videmus, se ad strepitus forenses accingere et pleno gradu ad cancellos iudicii contendere, quibus se solummodo et vnice a fato quodam destinatos esse, credunt. Equidem mihi non sumo hoc reprehendere, quum

non cuius homini contingat adire Corinthum.

Hinc vitae forsitan certiori victuique prospiciendum et discendum esse magis, quam scholae, lubens concedam. Nemo tamen non videt, vt repetam, vtilitatem publicam exigere iure quodam suo, vt et hisce instructionibus, quae ad praxin iuris gentium ducunt, opera nauetur, quae veronondum adeo exculpta mihi videtur, vt non in tam vasto tractu loca deserta et inhospitalia passim appareant. Annuit Excellentissimus et doctissimus praeses hac in re mihi. Scribit Vir acutissimus in praefatione ad GODOFREDI BOENIGK practicum practicatam: „Hoc tantum moneo, non „totam iurisprudentiam practicam istiusmodi libros. et praeelectiones continere, quod tamen requiritur, vt cupida legum iuuentus, in academiis ad praxin rite praeparetur. „Hic naeuus ante omnia emendandus et iurisprudentia practica in toto suo ambitu sat amplo docenda. Versatur „vero

»vero tam circa negotia iudicialia, quam extraiudicialia; et
 »negotia iudicialia sunt vel litigiosa vel non litigiosa negotia;
 »idemque valet de extraiudicialibus negotiis, quae etiam l. liti-
 »giosa sunt, l. non litigiosa, et quae ad posteriorem classem
 »pertinent, l. priuata, l. publica, l. *gentium* negotia sunt. De
 omnibus hisce negotiis itaque in collegiis practicis veri no-
 »minis agendum esset, et non tantum de iudicialibus conten-
 »tiosis (*).

Sed ne in hac materia, quam tero, ignorantiam vinci-
 bilem prodam, et ipsa quasi in patria peregrinus videar, fa-
 teor, omnino multos doctos fuisse viros, qui et iurispruden-
 tiae practicae, quae sibi negotia gentium proponit, fulgen-
 tissimam lucem accenderunt. Quis non cognoscit merita
 B. TREVERI, *utriusque* MOSERI in hisce scientiis?
 Nominabo iam nobilem illam doctrinam de legationibus,
 quae inter alia iuris gentium argumenta splendidum sibi lo-
 cum vindicat, quanta cum laude VIQVEFORTIVS,
 CALLIERES, STIVIVS, alique, quos veneror, viri illa
 occuparati fuerunt? Aliis tamen quoque quaedam relique-
 runt, vltiore expositione adhuc indigentia. Sane, quum
 nexus nostrorum temporum frequentissimas induxit legatio-
 nes: illae disquisitiones, quae praxin huius partis iurispru-
 dentiae gentium pro obiecto habent, et necessariae et val-
 de

A 2

de

(*) Cf. quoque celeberrimi MOSERI *Versuch einer Staatsgrammatik*
 P. III, §. 3.

de viles sunt. Laudandus proinde et commendandus est elegans ille tractatus, quem celeberrimus SNEEDORF exaravit, inscripsitque: *Essai d'un traité du stile des cours* (*) Tradit liber iste, hac in re, sanas et pragmaticas regulas, quae vbiqne lectissimis formulis exemplisque illustrantur, ex literis procerum actibusque publicis depromptis. Quem me, in elaboranda materia, quam fons scripti indicavit, quum specimen aliquod nostrarum lucubrationum academicarum postularetur, non semel aut bis in consilium vocasse, lubenter profiteor. Elegi thema, quod ob novitatem suam mirifice me arrisit. Ipsius tractationis tripartitam diuisionem hic praemitamus, necesse est, vt instituti ratio constet. Primum caput notionem litterarum credentialium legatorum earumque formam in genere sistit. In secundo capite de forma litterarum credentialium, secundum ius gentium naturale agitur. Formam earum, secundum ius gentium europaeum positium, caput tertium exhibet. Vtrum autem haec omnia rite et feliciter exposuerim, id ipse ego diiudicare non audeo; sed potius iudicio beneuoli lectoris submitto. Huius aequitatem spero mihiqne expeto. Quod si tam blande de me ipse gloriarer, me aliquid perfecti consummatique scripsisse, in ridicula sane virium rationumque mearum versarer ignoratione.

(*) GOTTINGAE prodit praestantissimus libellus MDCCCLII.

C A P V T I.

DE

NOTIONE ET FORMA LITTERARVM
CREDENTIALIVM IN GENERE.

§. I.

Necessè est omnino, vt, qui se legatum praedicat, probet, *Definitio* talem se vere esse. Testimonium, per quod id fit, nuncupant *lit. litterarum* *teras credentiales* s. *diploma legationis*. Quae proinde sunt *litte. credentia-* *lium.* rae ad eum, ad quem legatus mittitur, datae, quibus legatus pro tali declaratur.

Schol. I. Superfedemus demonstratione necessitatis harum litterarum, quum ad nostrum scopum proprie non spectet. Ius naturale enim docet, admissiones legatorum iure perfecto inniti. cf. *Perill. L. B. de WOLFF Ius gentium §. 1044. 1045.* Si igitur non instruerentur literis fiduciae, personae, quibus negotia publica apud aliam gentem expedienda commissa sunt; facile reipublicae negotiis sese obruderet versurus atque malitiosus quisque, nec rogatus, nec iustus, haec munia suscipere, postetque exinde multum mali in rempublicam redundare. Quantum malorum enim lucri cupido aliaeque eiusmodi machinationes multoties persuaferunt? Quae, vt coarctentur, assertis legari fidem omnino parare debet mittens, ne quid versutiae et malitiae timendum sit. Alias forsàn essent, qui auderent exemplum cuiusdam equitis scotici, nomine *DUGLAS* imitari. Hic, Henricum Gray plerumque se nominabat, et peruagatus multas prouincias Germaniae denique ad aulam coloniensem commigrat, seque *IACOBI I.* regis Angliae legatum ementitur. Ibi commoratus per aliquod tempus et re feliciter succedente, Heidelbergam petit, eandem quoque fabulam ibi lusurus. At scelus hoc tandem deregitur, ipseque poenas diu promeritas dare coactus

coactus est. Vid. STIEV. *europaisches Hofceremoniel*, p. m. 237. Quum porro legatus personam mittentis sustineat; hincque peculiaria privilegia, solemnia, honores et immunitates desideret, quae diuerso, quo splendet et quo eum splendere sinit mittens, characteri debentur: omnino opus est, ut diploma legationis qualitatem et legati et negotium, aliquo modo, cuius gratia missus est, testetur (a). Hoc enim illum characterem quodam munit, et principem, ad quem datum est, illius certiores facit, hincque legatum eiusdem protectioni pariter, ac iuri gentium submittit. Alias, si illi, ad quem mittitur legatus, de characterem eius nil constet, non obstrictus est, ut eum suscipiat, nec agit contra ius gentium, si cum aliis priuatis equiparet, hocque modo eum tractet. Violatio officiorum dignitatisque legato debitae iustam praebet causam belli, quae tamen cessat, si mittens neglexit, illum, cui legatus mittitur, certiores reddere, de legatione munerisque illius ratione (b).

(a) ESTOR de iure poscendi litteras credenciales a legatis.

(b) IVGLER de lit. credent. legatorum.

Schol. II. Litterae credenciales, germanice *Creditiv*, gallice *lettres de créance*, aliis quoque dicuntur *mandatum generale* (a). Sed non confundi debet mandatum cum illis. Nam natura mandati longe alia est; quod magis patebit, si infra §. VIII. discrimen litterarum credencialium et mandati euoluimus.

(a) ESTOR cit. diff. §. VII.

§. II.

Diuisio litt. cred. respe. Etu legatorum. Nescimus, utrum plane ab re sit, litteras credenciales, pari modo, distinguere, quo solent legatos. Doctores iuris naturae varias eorum species nos docent, prouti scilicet ratione dignitatis, gentium, negotiorum e. s. p. inter se differunt. Sint itaque litterae fidei ad hanc amussim determinatae. Differunt proinde litterae credenciales legati primi ordinis ab illis legatorum secundi ordi-

ordinis. Dantur porro litterae credentiae gentis germanicae, earumque subspecies, litterae credentiales legatorum vel Imperatoris, vel singulorum statuum I. R. G. tantum, vel imperatoris et imperii simul: litterae credentiales gentis gallicae, britannicae, hispanicae cet.

Schol. Quum privilegia et honores, quibus legati gaudent, non iidem sint, sed eo demum modo mensurentur, qui in diversos eorum characteres quadrat; et tamen in diplomate legationis pro talibus declarentur (§. I.): perspicui facile potest, illud legati characterem stabilire. Ille autem diversus est, unde et potissimum species legatorum oriuntur: hinc ex hac diversitate qualitatis legatorum varias litterarum credentialium species derivare haud dubitavimus.

§. III.

Nominatio et determinatio legati eiusdemque characteris est *Determinatio legati, et eius qualitatis praecipuum punctum litter. cred. est.* primarium punctum litterarum credentialium. Vario iure honoris et praecedentiae gaudet legatus; prouti faciem mittentis quasi secum attulit, vel non (*Schol.* §. II.). Litterae credentiales eum ceu legatum declarant (§. I.): hinc in primis indicare debent, quoniam modulo ac pede illum metiri quisque debeat (*a*).

(a) SNEEDORF *Part. spec. C. I. §. 4. p. m. 169. Id. P. spec. C. I.*

Art. 1. §. 17. p. m. 195.

Schol. Consentit nobiscum celeb. MOSER, in iure gent. europ. temporib. pac. *Lib. III. Cap. IX. §. 10. p. m. 217.* ubi scribit: *Partes essentialis litterarum credentialium sunt 1. denominatio personae legati. 2. characteris eiusdem et 3. formulae et rogationes consuetae, ut eidem accessus concedatur, integra fides praebatur, et s. p.* Quodsi autem alii contenderent, fidem, quam mittens legato suo in litteris credentialibus expetit, utramque earum facere paginam: facile etiam conceder, determinationem

nem legati eiusdemque qualitatis iam in se continere asserta eorum, et requirere, ut dictorum factorumque, quae nomine mittentis profert, fides ipsi praebeatur. Simulac enim de eius caractere certi quid constet, non amplius fiduciam ipsi recusari posse, arbitramur. Interim urbanitatis quoque est, ut, ad quem mittitur legatus rogetur, illi fiduciam indulgere velit in omnibus, quae nomine mittentis dicit atque peragit.

(a) ESTOR *de iure pos. litt. cred.* §. III.

§. III.

Non requiritur mentio specialis causae et negotiorum in litt. cred. Cum litterae credentiales legato characterem publicum concilient (§. I.) et potissimum eius qualitate fulciant, ut cuius privilegia iuris gentium honoresque quidam ipsi competunt (§. III. II.): evidens est, mentionem specificam causae, negotiorum, quae expedienda ipsi sunt, non esse ex primis earum capitibus.

Schol. Mentionem causae fieri debere in litt. cred. quidem non negamus (*schol. 1. §. 1.*), sed sufficit, ut generatim tantum et in folle, ut ita dicam, allegetur. Nam in istis non datur mandatum legato, finesque negotii non praescribuntur, quos ultra citraque officium eius consistere nequit. Adiungitur tamen aliqua ratio, id quod et natura rei requirit, quae ansam legationi dedit. In quo et *celeb. SNEEDORF* mihi annuit scribens: — *Si le ministre est chargé d'une affaire particulière, on en fait souvent mention, mais en termes généraux.* — — — —
l. cit. §. 4. p. m. 173. cf. *IVGLER* l. cit. §. 2. 3.

§. V.

Differentia inter litt. credent. et potestatis. Litterae, quas legatus congressui legatorum plurium exhibet, in quibus mittens ei potestatem agendi permittit, sunt *litterae potestatis*. Differentiam has inter, et litteras credentiales facile perspicere possumus, quum illae legato s. plenipotentario, ut

de forma litterarum credentialium legatorum. 9

vt vulgo vocant (*ministres plenipotentiaires*) (a) dentur, qui ad coetum plurium legatorum mittitur, qui nomine et auctoritate dominorum suorum, conuenere, negotiorum tractandorum, e. g. pacis concludendae, cursus commerciorum stabiliendi causa, etc. omnibusque monstrantur, necesse est, quorum inter est scire, legatum habere potestatem agendi cum illis. Litterae autem credentiales solummodo exarantur ad aliam rempublicam, I. ad eos, qui clauum imperii tenent (§. I.). Porro litterae potestatis specificae negotium determinant, ad quod tractandum legatus missus est, id quod nec litterae credent. faciunt (§. III.).

(a) IVGLER cit. diff. §. VIII.

Schol. I. Litterae potestatis dicuntur et instrumentum procuratorium, mandatum publicum, et speciale illis, qui litt. credent. mandatum generale appellant, quod ESTOR facit in diff. cit. §. VIII.

Schol. II. Differentiam hanc CALLIERES in tractatu: *de la maniere de negocier avec les souverains* Cap. XI. et SNEEDORF P. spec. Art. I. §. 17. feqq. p. m. 195. scite adferunt. Posterior sic se, hac de re exprimit: *les lettres de creance ne donnent au Ministre, que le caractère, les honneurs et les privilèges; les pleinpouvoirs lui donnent l'autorité et le pouvoir d'agir.*

§. VI.

Haec scriptis non absimiles sunt litterae, quas vocant, *actus Actus ad ad omnes populos*, quae potestatem legato relinquunt, cum omni *omnes popu-* bus indistincte rebus publicis, principibus eorumque officialibus *los.* agendi et paciscendi; simulque illis inseritur character, quo frui potest legatus. Monere superuacuum est, quomodo a litteris credentialibus differant.

Schol. Conueniunt haec scripta cum litteris credent. in hoc, vt praeter auctoritatem, cum omnibus & singulis, cuiuscunque
B
loci

loci et dignitatis sint, tractandi et concludendi, etiam ministro, ut vocant, characterem constituent, terminisque litterar. cred. vtantur. Id quod et eorum qualitatem formamque adfert SNEEDORF l. cit. §. 20. 21. p. m. 205.

§. VII.

Quomodo
instructio-
nes et litt.
credent. dif-
ferant.

Iam sistit se differentia inter litteras credentiales et *instructio- nes* legatorum. Hae sunt regulae agendorum et concludendo- rum legato a mittente praescriptae. Concernunt praecipue deter- minationem peculiarem negotii, normam agendi seque gerendi, cui legatus obtemperare debet. Eiusque saepe sunt indolis, quae *secretae* vocantur, ut cum aliis communicari non debeant, quod nec villo modo exigere potest aula, ubi legatus commoratur, si mittens id vetuit. Litterae autem credentiales semper exhiberi debent, iureque exigi potest earum traditio (§. I. Schol. I.). Licet dentur quoque *instructiones*, quas *publicas* vocant, cuius- uis inspectioni patentes: tamen differunt a litteris credentia- libus. Voluntatem enim principis legato praescribunt, quae autem cer- tis terminis non ita definita est, ut ne possit, pro re nata, omni- bus commonstrari (a).

(a) SNEEDORF l. cit. §. 12. p. m. 186. CALLIERES l. c. Cap. XII.

Schol. Aliis dicuntur *mandatum speciale* s. *priuatum* et *secretum*. ESTOR *de iure poscendi litt cred.* §. IX. X.

§. VIII.

Litterae
credent non
sunt manda-
tum.

Instructio legatorum *mandatum* dici potest, quod nec idem litterae credentiales. In *mandato* enim negotia aliena conscien- da suscipiuntur, modusque, quo expediri debent, limitesque, quibus agendi facultas *mandatarii* circumscripta est, in illo bene exprimi debent, (per princ. iur. natur.) id quod autem in *instructio*ne, si- mili

nili modo, fit, in qua et negotia determinantur et cynosura, quam in istis expediendis, obseruare debet legatus (§. VII.): hinc mandatis equiparari bene possunt instructiones. At vero litterae credentiales de qualitate legatorum testantur, fidemque illis comparant (§. I.) nec mentionem quandam negotiorum legato commissorum, nisi generalem mouent (§. III.): proinde illas mandatum nuncupare non possumus.

Schol. I. Quum in mandato generali mandans de negotiis in folle tantum loquatur, nec certam quandam eorum speciem definiat: quid impedit, quo minus instructiones publicas (§. VII.) nominemus mandata generalia s. publica? Altera vero earum species, peculiarem voluntatem mittentis circa expedienda negotia, solummodo cum legato communicatam continens, quae non est publicae cognitionis, et

Tu ne quaeseris scire, nefas:

dici potest mandatum speciale.

Schol. II. Sunt qui litteras credentiales mandatis adsciscunt, sed an recte? ex nostris adfertis apparebit. Nec soli sumus, qui hanc sententiam fouemus, in qua celeb. IVGLERVM in diff. de litter. cred. legator. sequuti sumus. Conf. §. II. not. 2. cit. diff. CALLIERES l. c. Cap. XI.

§. VIII.

Vt ne in itinere, dum per aliarum rerum publicarum fines transeunt, periculo alicui obnoxii sint legati, quod ab inscientibus eorum qualitatibus, illis inferri posset, venia muniantur, necesse est, quae eorum personas, homines et vasa omni laesione eximit. Hanc nominant *litteras commentatus*, quae facultatem et fiduciam faciunt, peragrandi alias provincias in securitate. Haec et litteras credentiales, toto, vt aiunt coelo, inter se distare, videt quisque. Etenim hae posteriores obstringunt solos imperantes, quod respectu

Differentia inter litteras credentiales et commentatus.

subditorum ipsis plane aliud est, quia non alienis praeceptis, sed suis tantum imperantibus obsequi debent.

Schol. Dicuntur et *salui conductus*, gallice *pass-ports*. Conf. SNEEDORF l. cit. §. 23. p. m. 208. CALLIERES Cap. XI.

§. X.

Differentia inter litteras commendatitias, commendatitias, reuocationis et reuocantiales. Quae intercedit litteris fidei differentia cum *litteris commendatitiis*, quae illis adiunguntur interdum, et quibus singularem fidem gratiamque, qua legatum amplectitur, mittens significat; *litteris reuocationis*, quibus de reuocatione legati certior redditur ille, ad quem legatus missus erat; *recredencialibus*, vti nominant, quas exarat ille, in cuius aula commoratus est legatus, quibusque testimonium fert, legatum officiis bene functum esse, iam amplius non delirare volumus.

Schol. Vid. celeb. SNEEDORF l. c. Art. I. §. II. p. 185. Art. IV. §. 1. et 18. p. m. 270. et 295. Litterae commendatitiae praecipue dantur agentibus, quos vocant, consulibusque, qui non accipiant litteras credentiales. L. B. ab ICKSTATT *elementa iuris gentium Lib. V. Cap. IV. §. 12.* IVGLER *de litt cred.* §. VIII.

§. XI.

Quid sit forma litterarum credent.

Facilius nunc erit, vti credimus, *formam* litterarum credentium intelligere, quae nobis dicitur complexus eorum, quae in expeditione litterarum credentium obseruanda sunt. Ea vero quae hic obseruanda sunt, vel ex notione litterarum credentium, proxime cognoscuntur et omnibus hisce litteris communia sunt, nec vnquam omitti possunt; vel non, sed per voluntatem gentium ponuntur: priorum complexum *formam necessariam* seu *naturalem*, posteriorum vero *formam arbitrariam* seu *positivam* litterarum credentium nominare audemus.

CAPVT II.

C A P V T II.

DE

FORMA LITTERARVM CREDENTIALIVM
SECUNDVM IVS GENTIUM NATVRALE.

§. XII.

Ius gentium duplex esse, alterum, quod natura; alterum, *Transitur.*
quod earum voluntas inter ipsas constituit, doctores iuris naturae
abunde demonstrarunt. Duplici proinde respectu iura et obliga-
tiones inter gentes, modusque causas illarum ipsis conformiter
expediendi, considerantur; partim quem ius gentium naturale
partim quem positivum determinat. Quae circa legatos ver-
santur, iura et obligationes, etiam hac partitione distingui debent.
Eorum necessitas extra ullam dubitationem posita est. Constitu-
untur litteris credentialibus, quarum necessitatem in limine scripti
praefati sumus. Est ergo aliquid in illis expediendis, quod na-
tura, est quod voluntas gentium praescribit. Videamus nunc,
quae secundum ius gentium naturale, ad formam illarum requi-
runtur.

§. XIII.

Modus causas gentium, iuribus et obligationibus earum *Forma litte-*
conformiter expediendi, quem ex essentia et natura rei cogno- *rar. cred. l.*
scimus, pertinet ad ius gentium naturale (§. XII.) hinc, quam *ad ius gen-*
formam litterarum credentialium ex notione ipsarum elicimus, ad *tium natu-*
ius naturale pertinet. E contrario, quae actiones et confessiones *rale l. positi-*
negotiorum per observantiam, aut per expressam voluntatem in- *uum perti-*
ter gentes vigere coeperunt, ad ius gentium positivum referen- *net.*
dae sunt; et sic etiam forma litterarum credentialium, quae ratio-
nem

nem cognoscendi in voluntate vel expresse ad vel tacita gentium habet.

Conf. Excellentiss. PRAESIDIS praecognita erud. univ. Lib. II. Tit. I. §. 6. 7 seqq. EIVSDEM. Hist. iurisprud. natural. §. VIII. prolegom.

§. XIII.

Quae partes ad formam litterarum cred. necessarium re-ferendae.

Litterarum credentialium formam necessariam nobis suppedi-
tauit complexus eorum, quae ex notione illarum proxime co-
gnoscuntur (§. XI.). Huc igitur pertinet 1. nominatio legati,
eiusdemque qualitatis (§. III.): 2. rogatio mittentis, ut ille, cui
mittitur legatus, ei aditum concedat fidemque praebat (Schol.
§. III.) 3. mentio generalis causae legationis (§. III.). Nam haec
omnia sunt constitutiva litterarum credentialium.

Schol. Eaedem sunt determinationes, quas et SNEEDORF ad-
fert, P. spec. Art. I. §. 3. p. m. 171. ubi scribit: Les parties dis-
tinguées d'une telle lettre sont 1) qu'on y fait une mention ge-
nerale de l'ambassade, et 2) qu'on prie le souverain, auquel le mi-
nistre sera envoyé, qu'il veuille ajouter une entière créance à ce,
que le ministre lui dira de sa part, 3) pour le faire jouir de
certains honneurs, il faut aussi exprimer la qualité, dont on l'a
revêtu. *Conf.* MOSER ius gent. europ. temp. pac. Lib. III. Cap.
IX. §. 10.

§. XV.

Continuatio.

Sed §. praeced. non omnia absoluuntur, quae ad formam
litterarum credentialium necessariam pertinent. Requiritur enim
porro, ut ne 4. ea in expediendis illis negligantur, quae fidem
et probationem faciunt, eas vere ab eo esse datas, qui nuncium
ablegavit. Etenim ea propter conficiuntur hae litterae, ut
illis constet nominatio et qualitas legati (§. I. III.); hincque ut
per

per eas muneris sui veritas probari queat: ergo apparere ex illis quoque debet, eundem illarum esse auctorem, qui legatum misit. Denique 5. exprimi illis debet, ad quem directae sint; id quod tam certum est, quam quod certissimum.

Schol. Ex subscriptione magna quaedam probatio peti potest: hinc optimus modus conciliandi auctoritatem et fidem litteris credentialibus esse videtur, si ipse mittens legatum, nomen suum illis subscribat. Sed tantum abest, ut audeamus asserere, subscriptionem a mittente ipsa sua manu expressam absolute necessario requiri, ut potius arbitremur, etiam pro re nata, ministrum quemdam principis adhiberi posse, pro principe, litteris haece subscripturum. De appositione sigilli sic tenendum, eam quoque hac ex ratione vtilem valde, sed tamen non absolute necessariam esse.

§. XVI.

Respicendum nobis omnino ante est, quam progrediamur, *Quid sint* ad verba, quibus litterae credentiales componuntur. Huc *spe-* *idioma, si-* *stant idioma,* quod nobis dicitur lingua, in qua conscriptae sunt *lus, curialia,* *cortesia in* *lit. cred.* hae litterae; *stilus,* qui verborum, materialia litterarum credentia- *lialium* exprimentium, combinatione et dispositione constituitur; *curialia,* quae constant verbis adloquii, partim in inscriptione, partim in loquutionibus abstractis (*context*), partim in subscrip- *tionibus* adhibitis; *Cortesia* (a), sit venia verbo, (*Courtoisie*) quae *sunt* verba in subscriptione obuia, relationem, scribentem inter *et* ad eum, ad quem dantur litterae, exponentia.

(a) PUFFENDORF rer. suevicar. Lib. XXIII. §. 8. vocem hanc adhibuit.

Schol. Materia haec suis nodis intricata est; sed cogitantes de verbis litterarum credentialium, si quid videmus, ad sequentia redigi ea posse autumamus: *Vel* exprimunt verba litterarum credentialium materialia s. constitutiva, *vel* non. Posterius, dum

dum adsumimus; *vel sunt verba adloquutionis partim inscriptionis, partim contextus: e. g. Vous, Vor, Celsitudines vestrae Electorales, Dilectiones vestrae, Caesarea vestra, Majestas, Ew. Kubfürstl. und Fürstl. Durchl. und Dieselben, Ew. Majestät etc.* *vel verba, quibus locus et tempus, quo litterae confectae sunt, quod vno nomine datum vocant, exprimitur: vel verba, mutuum respectum inter scribentem et eum, cui litterae mittuntur, exponantia: e. g. vester bonus amicus, bonus consanguineus et amicus, vobisque singulari benevolentia adfectus, amantissimus frater et consanguineus, Votre bon ami, allié et confédéré, etc.* *vel sunt verba, quae nomen scribentis, modo simul cum titulis honorum, modo sine eis comprehendit, quae partim in introitu, partim in subscriptione occurrere possunt; quibus quoque adnumerari potest nomen administri, litteris credentialibus, pro principe subscribentis: vel sunt verba, quibus nomen administri exprimitur, litteris credentialibus tamen adhuc subscribentis, quamvis princeps nomen iam subposuerit, quae contra-signaturam vocant.* Haec credimus lucem aliquam definitionibus in §. ipso adlatis accendere: etenim idioma tribuitur omni sermone in litteris credent. stilus occupatur verbis materialia exprimentibus. Curialia vero et cortesia ad reliqua verba spectant; si discesseris adhuc ab iis, quae datum, nomen scribentis et contra-signaturam continent. Monemus autem hic, subscriptionem sumi in latiori significato, cui scilicet adtribuimus: 1) partem curialium, 2) cortesiam, 3) subscriptionem vel nomen principis, vel eius, qui loco illius adhibetur, et 4) contra-signaturam.

§. XVII.

Quid de his omnibus ius gentium naturale requirat?

Adiungendum tamen et his est, quod de obfignatione, siue appositione signaculi, complicatione et materia, in qua scribuntur litterae credentiales, observari debet. Iam si consulam ius naturae super hisce omnibus rebus, illo tantum condocemur, idioma et styli solam hic illam esse legem, quae faciat, ut intelligantur litterae credentiales ab eo, cui traduntur. Quod autem ad

ad curialia et cortesiam, ea sic comparata sint, vt ne vllam contemptus cuiusdam speciem prae se ferre videantur. Subscriptionis denique et contra-signaturae ea habeatur ratio, quae fiduciam et probationem aliis iniiciat, vti monere nos (§. XV.) meminimus. Cetera, quorum mentionem mouimus, scribenti litteras credentiales relinquenda sunt, quem penes sit arbitrium et ius et norma quomodocunque adhiberi illa velit.

§. XVIII.

Quod autem ad linguam s. idioma, quo litterae credentiales conscribi debent, speciatim attinet, vt hic adhuc commoremur; obseruandum est, in quibusdam regnis certam aliquam *linguam status* vigere, vel legibus introductam esse, qua imperans et qui summo imperio valent, vtuntur in scribendo loquendoue. Quae-ritur vtrum ex iure naturali euinci non possit, hac lingua litteras quoque credentiales debere conscribi? Quod quidem non prorsus et vniuersaliter adfirmantes concedimus tamen, in hoc casu saltem versionem quandam linguae illius populi, quocum res agitur, tradendam esse, quam *translatam* vocant. Etenim, quamuis omnes, qui summo imperio pollent aequalitate quadam inter se conueniant, nec vlla dependentia sibi subiecti putandi sint: ille tamen, cui alia cum gente res est, cuius opem et praesidium ro- gat, omnibus, quas quisque sibi populus, in tractandis negotiis publicis, constituit, regulis et ritibus obtemperare debet. Con- trarium asserens, id vel exemplis, vel pactis hanc ob rem pecu- iariter celebratis probare tenetur.

*Continua.
tio, de idio-
mate in lit-
cred.*

Schol. Conferri hic debent, quae celeb. MOSER, in eleganti tractatu: *von Hoff- und Staatssprachen*, habet, et cum primis Cap. I.

C

§. XVIII.

Quomodo
forma com-
parata est
litter. cred.
secundum
ius gentium
naturale?

Est itaque secundum iurisprudentiam gentium naturalem forma litterarum credentialium simplicissima. Si characterem et personam legati determinaueris, si cum allegatione generali causae, fiduciam illi experieris, omnia adhibuisti earum requisita. Qui ordo in conscribendis illis debeat obseruari, sit penes scribentem. Ignorat ius gentium naturale praecedentiam gentium, suntque potius secundum illud omnes gentes inter se aequales: hinc fugit quoque titulorum pompas et firmata, submissionesque, quas diuersitas potentiae et relationum hominum inuenit, quamuis tamen signa amoris mutui et honoris, ad quem sibi inuicem exhibendum, obligatio saltem imperfecta adest, requirat.

Schol. Conspirant cum nostris propositionibus, quae Excellentiss. Dnus PRAESES in *system. iurisprud. natur.* Tom. III. Lib. II. Tit. III. §. 27. habet: *Dantur variae gentium causae non litigiosae, in quarum expeditione varia obseruanda, veluti — si legatus litteris credentialibus instruendus — Quae vero hic speciatim obseruanda, omnia redeunt ad formalia et caerimonias, quae non leges naturales, sed potius usus et obseruantia determinat.*

CAP. III.

DE

FORMA LITTERARVM CREDENTIALI-
LIVM, SECVNDVM IVS GENTIVM
EVROPAEVM POSITIVVM.

§. XX.

Transitus.

Reliquum est, vt de forma litterarum, quam ius gentium positium determinat, s. arbitraria (XI. XIII.) dicamus. Omne hic

hic tulit punctum, qui ad id potissimum respicit, quidquid vel expressa populorum voluntas, vel usus, vel decorum gentium (a) quod constat moribus, qui non abierunt, in obseruantiam, nec in consequentiam trahi possunt, hac de re constituerint. Quid enim titulorum, terminorum, aliarumque rhetoricae aulicae figurarum ibi adnotaueris, id omne concedas arbitrio eorum, qui hisce rebus sibi et aliis velificauerunt, quum maximam eorum partem exfulare ius naturae iubet. Sed proposuimus nobis tantummodo illa omnia commentari hoc modo, vt attendamus ad id, quod in genere gentes europaeae voluerunt, vt obseruetur litteris credentialibus. Specialiori eorum disquisitione enim superfedeamus, praecipit institutum nostrum, et temporis angustiae, et materiae copiae, accomodatum. Dabimus tamen operam in capite hoc, vt singula, quae in litteris credentialibus notari debent, moneamus.

(a) Conf. quae Consultiff. Dn. PRAESES in dissert. de coronatione eiusque effectib. inter gentes §. VII seqq. de hac re adtulit.

§. XXI.

Praecipua hic ratio habenda est differentiae inter *litteras Differentia cancellariae* (*lettres de chancellerie* s. *conseil*, *Kanzley schreiben*) inter *litteras et manus* (*lettres de Cabinet*, *Handschreiben*) quarum *partitio* *cancel-*
lariae et ma-
 duplex est, altera, si integras eas conscripserit princeps ipse manu
 sua, (*eigenhändige Schreiben*) altera, si ab illo, qui principi a se-
 cretioribus epistolis est, confectae, et subscriptae duntaxat sunt a
 principe. Comprehendunt priores s. litterae cancellariae totum
 ambitum titulorum terminorumque honorificorum, sed non poste-
 riores s. litterae manus (a). Dignoscuntur vero cum primis per
 numerum, quo de se loquuntur terrarum domini. *Pluralem*,
 quem vocant grammatici, nimirum adhibent in litteris cancella-
 riae; *singularem* vero in litteris manus. Illae dantur plerumque
 ad

C 2

(a) Conf. MOSERI Einleitung zu den Kanzleigeschäften, p. m. 355.

ad aequales et inferiores, suntque testamen aequalitatis vel praecedentiae scribentis; hinc anxie ad id respicitur, ne quid alteri largiantur mittentes, quod aliquando ipsorum dignitati officeret. *Hae* autem ad superiores dignitate scribuntur ab inferioribus, et ad illos, quibus singularem quendam fauorem amoremue declarare volunt. Sunt erga superiores indicium obseruantiae, erga inferiores indicium prolixae et bonae voluntatis (b).

(b) SNEEDORF I. c. §. 8. p. 56. et 182.

Schol. Quum magnum discrimen litteras cancellariae inter et manus per caerimoniale et titulos honoris constituatur: haud ab esse videtur, eorum differentiam hic adponere. Sunt scilicet 1) praedicata summae potestatis et independentiae, v. g. formula consueta: *Dei gratia, par la grace de Dieu*, 2) praedicata qualitatum et conditionis personarum, v. g. loquutiones istae concretae, *Imperator, Rex, Elector, Dux* etc. et loquutiones abstractae, *Maiestas Imperatoria, Regia, Serenitas* etc. 3) Adiectiua honoris, quae apponuntur titulis qualitatis, v. g. *Serenissimus, Potentissimus, Celsissimus, Illustrissimus*, 4) tituli regnorum et prouinciarum, 5) tituli exponentes aequalitatem principum, cum suis epithetis. v. g. *Amicus carissimus, bonus* etc. 6) tituli indicantes dignitatem et relationem, v. c. inter aequales, *frater, soror*, et inter dignitate inaequales, *consanguineus, annunculus, nepos* etc. 7) praedicata, quae expriment gradus cognationis et adfinitatis, e. g. *pater, mater, frater, soror, adfinitis*; ubi et spiritualis cognatio inter Romano-Catholicos obseruatur (cf. MOSERI *kleine Schriften Tom. I, tract. III*) his quoque adiungi potest titulus computernitatis (*Gevatter*), 8) tituli nexu cuiusdam specialioris inter respublicas, v. g. *Vicini, socii, confederati, Allies, confederes*. 9) Denique praedicata peculiaritatis et propria diuersis principibus, e. g. *inuincibilis, semper Augustus, Catholicus, Christianissimus*, etc. CONF. SNEEDORF I. c. §. II. p. 57.

§. XXII.

Ex iam adductis possumus nouam distinctionem litterarum *Diuisio litter. credentialium deriuare*; nonnullae ad litteras cancellariae, aliae ad litteras manus accenferi debent. *ter. credential. exinde deducitur.*

Schol. In Gallia duplicis huius generis litterae credentialiales vsu uenerunt; alterae, quae assimilari possunt *litteris cancellariae*, quasque dicunt *lettres de cachet*, expeditae et contrafirmatae a Secretario, ut vocatur, status, externa negotia curante, alterae, quae *litterae manus* dicuntur, (*lettres de la main*) conscriptae a Secretario intimo et subscriptae manu regis. Redduntur hae ut plurimum, in primo priuato accessu, quem princeps legato concedit, sed illae in auditorio publico, *CALLIERES l. c. Cap. XI.*

§. XXIII.

Pertinet *solutio*, quae est alloquium cum voto s. oblatio- *Quid sit solutio in litter. credential. in*
ne studii vel officii, quae omnes titulos, honoris mittentis *litter. credential.*
aeque ac eius, ad quem datur epistola, complectitur (a) ad for-
mam litterarum cancellariae (§. XXI.), hinc etiam ad litteras cre-
denciales, quae inter eas referuntur (§. XXII.). Et quum ob-
feruantia receptum sit, scribentis nomen ac titulos praeponi il-
lius nomini, ad quem litterae reddendae sunt (b), hoc quoque
in litteris credentialibus fieri debet. Post sequitur *vocatiuus*
adlocutionis.

(a) SNEEDORF l. c. Cap. II. §. 2. p. 43.

(b) MOSERI *Staatsgrammatick*, P. 1. Cap. VI. §. 16. Vbi sic de ista re agitur: *Was denn noch die Ordnung betrifft, welche zwischen grossen Herren in Setzung ihres Namens und Titels beobachtet wird, so ist forderst richtig, dass der Name des Höhern dem Namen des Geringern jederzeit vorangesetzt wird. — Da aber die Könige unter sich gleichen Ranges sein wollen, wenigstens darinnen noch nicht einig sind, so entsteht über die Art und Ordnung ihre Namen zu setzen, auch zuweilen Streit. Das sicherste und gewöhnlichste Mittel denselben beizulegen, ist dieses, dass ein souverainer Prinz seinen Namen in demjenigen Instrument voransetzen lässt, welcher dem andern pacifizirenden Theile ausgeliefert wird, wogegen man von dieser Seite ein gleiches hinviederum beobachtet.*

Schol. Disceptatum interdum fuit de hac praecedentia tituli scribentis. Sic aegre tulit cancellarius reipublicae Poloniae Leszinski, in litter. credent. a rege Sueciae Carolo Gustavo, a. 1654. ad regem Poloniae missis, praemissum esse nomen regis Sueciae. Sed huius legatus hoc, obferuantia quadam, quae in Suecia dudum viguisset, excusavit. *Vid. MOSER, Abndung fehlerhafter Schreiben.* Admittitur autem saluatio praecipue, si litterae latino idiomate, vel etiam germanico exaratae sunt. E. g. *Nos Dei gratia Rex (Tit.) serenissimo et potentissimo Principi et Domino N. N. eadem gratia Regi (Tit.) Fratri, Amico et Consanguineo nostro salutem.* Hanc salutationem excipit uocatiuus alloquutionis: *Serenissime et potentissimo Rex, Frater et Amice curissime.* Nam si gallice conscriptae sunt, saluatio omittitur et inchoat statim uocatiuus alloquutionis, v. g. *Très haut, très excellent et très puissant Prince, notre bon Frere et Ami.* Haec, quae dicta sunt, obseruantur inter proceres sibi aequales. Quodsi enim litterae credentiales feribuntur ad inferiores dignitatis, saluatio quoque negligitur et initium fit per titulos scribentis, id quod Imperator scribendo ad ordines uniti Belgii, et Rex Galliae ad pagos helueticos faciunt: e. g. *Louis par la grace de Dieu, Roi de France et de Navarre, très Chers, grands amis, alliés et confédérés.* Qui inferiores sunt iis, ad quos litteras dant, e. g. principes minores, respublicae regibus scribentes, omittunt salutationem, vel ponunt illam post uocatiuum alloquutionis; remittendo demum suos ipsorum titulos ad calcem totius epistolae; e. g. *Serenissime et potentissimo Rex, Régiae Maiestati Vestrae salutem dicimus et operam nostram, in omni officiorum genere paratissimam, conferimus, Domine consanguineae et Affinis colendissime.*

§. XXIII.

Quinam tituli honor. in salutatione adhibendi. Adhibenda ergo sunt in salutatione litterarum credentialium, quae in cancellaria expediuntur (§. XXII. XXI.), 1) praedicata independentiae et summae potestatis, 2) tituli qualitarum et dignitatum personarum, 3) tituli regnorum et potentiae, 4) adiectiua ho-

honoris, 5) termini aequalitatem exprimentes, 6) tituli indicantes dignitates et relationem principum, 7) termini exponentes gradus cognationis, 8) nexu et amicitiae inter principes et 9) tituli proprii et peculiare quibusdam principibus (§. XXI. Schol.).

Schol. Formulam: *Dei gratia, par la grace de Dieu*, quam titulis suis praeponunt principes, nulli alii concedunt reges in litteris credentialibus, nisi qui eadem dignitate gaudent, ipsisque aequales sunt. Utuntur hoc praedicto primum de semetipsis, et post repetunt illud nominando alterum, ad quem scribunt: e. g. *N. N. Dei gratia Rex -- serenissimo et potentissimo Principi, Domino N. eadem gratia Regi -- salutem et.* Tituli qualitatum et dignitatum, dum in salutatione & conclusione erga alios adhibentur, singularem quandam reverentiam declarant scribentis erga illos. Quare utuntur illis plerumque inferiores scribendo ad superiores ipsis dignitate; quod non idem faciunt sibi invicem aequales. Id quod confirmat SNEEDORF l. c. §. 14. p. 59. *Dans l'inscription et la conclusion ils (les titres d'Empereur, de Roi et.) sont une marque de respect.* -- Coniunctis titulis relationum et graduum, saepenumero faceta quaedam et contradictoria combinatio exoritur, quum interdum vna eademque persona filius, cognatus, affinis, avunculus, frater et compater nominetur. Exempla talium subscriptionum adfert MOSER in *Versuch einer Staatsgrammatik*, p. 93. De titulo compaternitatis monet celeb. MOSER, illum, si adhibetur, omnibus semper titulis aliis in alloquutione postponi. Cf. *Eiusd. kleine Schriften Tom. I. p. 345.* Tituli proprii: *Christianissimus, Catholicus*, quibus fulgent Reges Galliae et Hispaniae, ab aliis quidem illis conceduntur, sed ipsi hoc modo in scriptis a se datis, se non nominant. Sunt tamen quoque praedicata propria, e. g. *semper Augusti, defensoris fidei, et.* quae etiam de se ipsis loquentes adhibent principes.

§. XXV.

*Nominatio
legati et
characteris
an institui
debeat in
litt. cred.
secund. ius
positivum
gent.*

Nominationem legatorum et determinationem eiusdem characteris in litteris credentialibus, iam inter praecipuas ipsarum partes retulisse nos meminimus (§. III.). Est ergo nobis et hic de illa re agendum, partim, quia ius gentium naturale illam iam postulat et ad formam necessariam numerat (§. XIII.): partim, quia requisitum hoc novum robur idque fortissimum ex iure gentium nancisci videtur. Secundum illud enim necesse est, diversa iniiciatur mentio qualitatis legati, quae ex diversa, qua mittens eum condecoravit dignitate originem trahit, sitne scilicet legatus primi, an secundi ordinis, quemadmodum vel caractere repraesentatio speciali, vti loquuntur DD. iuris naturae, gaudet, vel non (a). Voluit nimirum ius positivum europaeum gentium, vt legati pro qualitate hac varia, variis quoque privilegiis et iuribus fruantur.

(a) Cf. Excellentiss. Dn. PRAESID. Elem. iur. natur. §. 1205.

Schol. Moris olim fuit, vt, designando characterem legatorum, variis formulis vterentur, e. g. quando legatus primi ordinis, quem *legatum* vocat *εξοχην* (*Gesandten, Ambassadeur*) vocant, ablegaretur, scribi solebat: v. g. *Velit vestra Majestas legatum nostrum sic excipere, quasi nos ipsimet venerimus, qui etiam illi potestatem concessimus, omnibus iuribus et praerogatiuis utendi, in rebus quibuscunque, quae nostra intererunt.* Eur. -- *wollen diesen unsern Minister gleich uns selbst auf und annehmen, wie wir ihm dann die Macht ertheilet, sich aller uns zustehender Praerogativen und Gerechtigkeiten zu bedienen.* In litteris fiduciaris legati secundi ordinis, qui *ablegatus* (*Abgesandter, Envoyé*) dicitur, rogabatur, vt *fides illi praerberetur, quaecumque relaturus esset, quasi ipse princeps mittens dixerit.* E. g. Eur. -- *wollen ihm in allem, was er vorbringen wird, gleich uns selbstem vollen Glauben beimessen.* Et hoc pacto de relidentibus, vti vocantur et de illo, qui est ab epistolis legato s. legationi, mentio moue-

mouebatur (a). Sed nostris temporibus omnes hae determinationes certum et stabilem significatum acceperunt, et nullam reperies aulam europaearum gentium, ubi earum discrimen non fixum esset et stabilitum. Abstinent proinde hodie ab hisce verborum circuitibus, qui saepius rem obscuriorem minusve certam efficiunt, et solummodo singulas denominationes siue titulos exprimunt: *Ambassadeur, Envoyé, Resident* ceterorum quorum significatus nemo non intelligit. Sic et breuitati magis studetur et euitatur confusio, quae ex tam verbosa nec satis accurata descriptione characteris diuersi legatorum facile oriri potest.

(a) ESTOR l. c. §. 15. seqq. IVGLER l. c. §. VII.

(b) MOSER *Ius gent. temp. pac. Lib. III. Cap. I. SNEEDORF Part. spec. Cap. I. Art. I. §. 5*

§. XXVI.

Non opus quidem est expressione specifica causae legationis (§. III), verum si ad singulare quoddam negotium v. c. ad reconciliationem restituendam inter duas respublicas belligerantes, mittitur legatus; huius rei quidem mentio terminis tamen generalioribus fit (a). Verum optime et hic docuisse videtur, qui bene mentionem legati ordinarii et extraordinarii distinguit. Quod si enim posterior ablegandus est, semper specifica causae laudatio adiungi debet, quia legatus extraordinarius peculiariter ad hoc l. illud negotium mittitur, quod proinde ad maiorem probationem omnino moneri debet. Ex opposita autem ratione apparebit, adhiberi non posse specialem expositionem causae, ubi legatus ordinarius mittendus est, in genere negotiis publicis mittentis functurus.

(a) SNEEDORF l. c. §. 4. 5. p. 112 seqq.

Schol. Queritur etiam, vtrum allegari debeat, legatum instructum esse literis potestatis (§. V.) et quo se conuerti debeat? At, quum nihil commodi, aut iuris tribuat legato, ista formula superuacua esse videtur. SNEEDORF l. c. §. 5. p. 178. IVGLER l. c. §. 7.

D

§. XXVII.

§. XXVII.

An formula
rogationis
debeat ad-
mitti.

Accedit tunc *rogatio*, qua fidem legato suo expetit (§. III. Schol.) mittens, et secundum decorum gentium (§. XXI) concinnis verbis additur precatio, ut potissimum illis declarationibus fidat alter, quas de studio et singulari amicitia et prolixa voluntate mittentis testaturus est legatus. Quae omnes determinationes, diuersa relatione principum, tam respectu caeremonialis, quod inter se obseruant principes, quam respectu mutui commodi et amicitiae, valde variantur.

§. XXVIII.

Quid circa
exordium et
conclusio-
nem monen-
dum.

Vsu receptum est, ut semper accedat *exordium* litteris credentialibus, vtrisque, cancellariae nimirum et manus com- mune, quod vbique expositiones desiderii conservandae mu- tuae amicitiae et prolixae voluntatis sparfit (a). *Conclusio* autem in litteris credentialibus cancellariae instituitur, modo cuiusuis dignitati et praecedentiae conuenienti. Bonis verbis et votis se valere iubent, et impares dignitate et potentia offerentes studia sua se alterius benevolentiae commendant. Repeti quoque debent verba alloquutionis in casu vocatiuo, vti in salutatione (§. XXIII.), quem statim deinde excipit in continuata eadem linea dies, siue datum (b).

(a) SNEEDORF *Part. spec. p. 172.*

(b) *Id. P. Gen. p. 48.*

Schol. Dabimus exemplum nostrorum assertorum. In T. m. 100. *der europaischen Staatskanzlei p. 421.* litterae credentiales Onsloui Burrisch, legati britannici sic exordiantur: *Cum Antecessores Nostri, Magnae Britanniae reges, pro antiquo illo studio, quo Sacrum Romanum Imperium omni tempore sunt prosecuti, saepius e re censuerint, Ministri publici praesentia atque officii, praecellaram suam erga celeberrimum Imperii Concilium animi in-* cli-

clinationem coram testari: Nos sane qui haud minori affectu in Imperium Germanicum amicitiae non abonum, ita et communi commodorum nexui, rerumque necessitudini aptum et congruens fore, existimauimus, si per Ministrum, nostro nomine missum, Consultissimo Confessui Vestro hac quoque ex parte palam faceremus, quam procliuis in partem Curarum Vestrarum veniamus cet. Conclusio ita se habet: Quod superest, Vos Diuini numinis tutela commendamus. Dabuntur in Palatio nostro, apud Hannoveranam die $\frac{1}{3}$ mensis Octobris, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo, Regni nostri vigesimo quarto cet.

§. XXVIII.

Subscriptionem, quam latiori significato sumimus (§. XVI.), *Quid circa* hac ratione determinat ius gentium positium, vt, quod ad cor- *subscriptionem* tesium, illa non debeat omitti in epistolis ad aequales exaratis; si *nem obser-* contemptus suspicio euitari debeat. Sed differt tamen pro mutua *uandum.* relatione inter scribentem et alterum. Ipsa vero subscriptio nominis et cortesiae quaestionem mouet, vtrum illa ab ipso mittente seu principe, cuius auctoritate litterae credentiales exaratae sunt, fieri debeat? Affirmamus hoc, prouocantes ad ius gentium europaeum, saltem de subscriptione nominis; quamuis concedamus, cortesiam hanc ob rem suis dubiis premi, quae nobis persuadent, hoc de illa asseri non posse. Non sumus nobis ipsis contrarii, statuentes, secundum ius gentium naturale perinde esse, vtrum subscribatur litteris credentialibus ab ipso principe, an ab alio (§. XV.). Nam vsus et hic legem praescripsit, cuius violatio sane efficit, vt tum laedatur honor alteri debitus, tum et omni probatione auctoritateque hae litterae destituantur. Teste enim Perill. L.B. de CRAMER, *tessera fidei non sunt, quin potius ansa ad varias fraudes, si subscriptio a principali neglecta fuerit, et alteri reipublicae contemptum pariunt (a).* Contra-

D 2

gna-

(a) Cf. RIVSD. Spec. III. *vsus Phil. Wolf. in Iure;* cui responsum Ordinis Ictorum Marburg. super hac re adiunctum est. Cuius rei quoque inuenitur responsum in ESTOR. *Dissert. de iure posc. lit. cred.*

gnaturam (§. XVI. Schol.) plerumque in litteris credentialibus admittunt, sed num tam necessaria sit, quae nunquam possit abesse, non credimus; quum satis sit probationis subscriptio ab ipso principe manu sua facta, nec omisso contra signaturae contentio quaedam esse videatur (b).

(b) VICQUEFORT *l'Ambassadeur*, Lib. I. Sect. XV.

Schol. In litteris cancellariae, quas inferiores superioribus scribunt, titulum scribentis non collocari in formula initiali seu alloquutione, sed demum in fine epistolae, iam monitum est (§. XXIII. Schol.), quodsi autem sit, demum post datum, ut vocant, et ante subscriptionem ponitur. Epistolis, quas rex Galliae ad Pagos helueticos dat, immediate nomen suum subscribit, sine vlla adhibita cortesia. SNEEDORF *l. c. p. 52*. Quaeritur adhuc, virum deceat postscriptum, ut vocant, addere? Affirmamus hoc, quum exempla omnino exstant, vbi id factum est. Hinc in illud animaduerti non posse, aurumamus. Cf. MOSERI *Einleitung zu den Kanzleischäften*, p. 344.

§. XXX.

*Quid de
idiomate
statuat ius
gent. positiv.*

Monuimus iam (§. XVIII.) diuersum esse usum linguarum in scriptis procerum. Et disceptationes de adhibendo sermone in scriptis hisce, hodie admodum frequentes sunt, quo attentiores iam sunt gentes ad distinguenda praesentiae et dignitatis criteria. Valent autem hic etiam omnia, quae de usu sermonis s. idiomatis ius naturale praescribit (§. XVIII.). Respicendum tamen omnino est ad consuetudinem, ad rationes et indulgentiam alterius aulae et ad expressa pacta, quae ea propter saepe celebrantur. Multum enim conceditur interdum et circumstantiis politicis et aliorum principum potentiae atque auctoritati. Si igitur diuerso sermone vtuntur, scriptum authenticum in illam linguam saltem traduci debet, quae est lingua aulae vel status eius principis, cui litterae cre-

credentiales reddentur. Requiritur tamen, vt tali translato etiam tesseræ fidei et probationis, adiciantur.

Schol. Plura hac de re legi possunt in eleganti tractatu, quem celeb. MOSER edidit: *Abhandlung von Hof- und Staatssprachen.* — In Germania obseruantia hæc diu viguit, vt in rebus imperii, semper germanico, vel latino idiomate vsi sint. Quod vt semper firmissimo modo obseruetur, Imperatores inde a Carolo V. regnantes, in capitulationibus sanctissime promiserunt. Quamobrem legati ad imperium missi tenentur, hosce mores Germanis vsitatos sequi, vt litteras fidei et potestatis, stilo idioma Imperii conueniente, secum afferant, aut ad minimum versionem authenticam a principe obsignatam exhibeant. TREVER *de iure circa legat. exter. in comitiis.* *Illustr.* MOSER. *vermischte Schriften*, et ibi *Abhandl. von dem Rechte der deutschen Sprache*, p. 398.

§. XXXI.

In ipsa epistola cancellariæ semper in plurali numero de se scribunt principes (§. XXI.): hinc id etiam in litteris credentia-
bus huius generis (§. XXII.) fieri debet. Loquutiones abstractæ
f. curialia, sic confici debent, quemadmodum ratio litterarum can-
cellariæ, quæ hac in re accuratior est, id requirit. Ceterum
stili ratio in litteris cancellariæ ea potissimum habenda est, quæ
accommodata est diuersæ principum relationi, et consueto generi
scribendi in cancellariis vsitato, (*Kanzleystil*) (§. XVIII.). Omnes
enim imperantes quidem, quod ad libertatem et independentiam
pares sibi sunt, sed differunt tamen præcedentia et dignitate. Et
hæc subest causa, cur dignitate inferiores, scribendo superioribus,
notas obseruantia, studii et existimationis cuiusdam immisceant,
sed circumspicte hoc modo, vt ne vnquam subiectionis speciem
præ se ferre videantur. Superiores obseruantes quidem semper
genus scribendi conforme suæ cuiusuis dignitati, tamen vtuntur
ter-

terminis semper conuenientibus illi, qua pollent inferiores; auctoritati; licet in huiusmodi litteris credentialibus, vbi toto suo titulorum et praecedentiae lumine fulgent, non adhibeant genus scribendi tam come et familiare, ac in litteris manus. Aequales denique sibi inuicem, illum stilum in scriptis sequuntur, qui cum summo, quo vterque gaudet, imperio et perfecta sua aequalitate consistere potest. Ex hisce, iisdemque, quae iam in praecedentibus adduximus, apparet, stilum in litteris credentialibus, quae in cancellaria expediuntur, sic comparatum esse debere, vt toti splendori et ambitui caerimonialis, i. e. dignitatis et praestantiae, suo modo conueniat.

§. XXXII.

Quid sit calligraphia in litter. cred.

Est nec minoris momenti in scriptis publicis et litteris credentialibus *calligraphia*, per quam hic intelligimus modum aptae et venustae scriptionis. Sed latiori sensu vocem sumere volumus. Versatur igitur illa in formandis et rite collocandis litterarum ductibus seu characteribus; in materia, ex qua illi confici et in materia, cui inscribi et inferi debent. Respicendum autem hic semper est, ne quid vnquam admittatur iuris naturae regulas offendens.

Cf. Celeberr. MOSERI Staatsgrammatick, P. I. C. 6.

Schol. Non debent tricus adnumerari, quae hic adferimus; quum interdum non minori pertinacia de illis rebus disputetur, quam de ipso capite negotii. Sed tenendum est: quo praestantior et superior ille est, cui scribitur, eo maius spatium inter salutationem et ipsum initium scripti, eoque maior margo poni debet. Porro vtuntur vulgo colore nigro, quem atramentum vocant, ad pingendos characteres; sed referunt, titulos honoris in litt. credent. ad Russorum, Turcarum aliarumque gentium orientalium dominos ex cancellaria imperiali datis, litteris auro et vario colore distinctis ornari. *Cf. MOSERI Staatsgram-*

grammatick l. c. MOSERI Einleitung zu den Kanzleigeschaf-
ten p. 269. seqq. Materia in qua scribuntur litterae seu scriptu-
ra est charta, sed maioris formae in litt. credent. cancellar.
quam in litteris manus. Cf. vtrumque illustr. MOSERVM
ll. cc. SNEEDORF l. c. p. 55.

§. XXXIII.

Quum et consuetudine et pactis fulciatur caerimoniale; obli-
gatio quaedam illius obseruandi adest. Verum occurrit adhuc
quaedam ciuilitas in scriptis principum, non pertinens ad hoc cae-
rimoniale; hanc dicimus, *elegantiam moris aulici* (*Staatsgala-*
terie). Facile patet, vt ad hanc nulla sit obligatio, nec possit in
consequentiam trahi, si vna vel altera vice illam in litteris creden-
tialibus erga se inuicem proceres obseruauerunt.

Quid sit ele-
gantia mo-
ris aulici.

Schol. Si e. g. princeps alteri maiorem honorem in titulis imper-
tatur, illi non competentem, aut si stylo ciuiliore scribit, ob-
seruat hanc elegantiam moris aulici. Cf. celeb. MOSERI *kleine*
Schriften T. I. P. 77.

§. XXXIII.

Quod ad *complicationem* litt. cred. cancellariae attinet, illa
eodem paene modo fit, qui in epistolis aliis complicandis obserua-
tur. In *obsignandis* illis ad id attendi debet, signaculum hoc mo-
do adponi, vt apertae maneant litterae, quo legatus eas cum illis,
quorum interest communicari ante queat, quam illae principi in-
publico auditorio tradantur. Signantur autem maiori signacu-
lo (a). In *inscriptione* denique, quae tergo vel inuolucro episto-
lae imponitur, exprimendi sunt omnes tituli dignitatis et prouin-
ciarum (Schol. §. XXI.) illius ad quem epistola exaratur.

Quid obser-
uandum in
complican-
dis et ob-
signandis litt.
cred. et de
earum in-
scriptione.

§. XXXV.

(a) SNEEDORF l. c. p. 55. et 183.

§. XXXV.

De litteris
credent.
quas litter.
manus ap-
pellant.

Quae hactenus differuimus ad litt. cred. quadrant, quae formam litterarum cancellariae induunt, quod plerumque fit. Restat adhuc altera earum species, quae litteris manus adfiscuntur. Qui dignitate inferiores sunt ad superiores litteras manus dant (§. XXI.), id quod et interdum faciunt superiores scribendo ad inferiores, prolixae suae erga illos voluntatis declarandae causa. In litt. credent. quae sub hac specie comprehenduntur (§. XXII.) cessat verbosior ille circuitus titulorum; omittitur saluatio (§. XXIII.) et allegatio praedicatorum honorificorum ipsius scribentis; ponitur solus casus vocatiuus alloquutionis (§. XXIII.). Stylo familiari et amiciori sibi scribunt principes, semperque loquuntur de semetipsis numero singulari. Loquutiones abstractae qualitatum et praestantiae rariores apparent (§. XXI. Schol.). Si ad inferiores tradi debent litterae, genus scribendi civile et come est, secus ac in litteris cancellariae (§. XXXI.). Conclusio assimilatur consueto illi modo epistolas finiendi, quem saltem diuersa relatio praestantiae et dignitatis variat, atque combinatur cum ipsa epistola et subscriptione, quae proxime ipsi epistolae, et datum in altero latere adponitur, vti moris est in vulgaribus litteris. Corresiam officiosorem et elegantiozem adhibent, quam in litteris cancellariae (§. XVI.). Nullam hic quoque contrafiguraturam inuenies. Inscriptio, quae hic inuolucro imponitur, breuior et similis est titulis alloquutionis. Chartam minoris formae, quam *Cauallierpapier* sine *Postpapier*, appellant, sumunt. Complicantur litterae manus, vti vulgares epistolae, et plerumque inuolucro teguntur. *Signaculo minori*, quod *secretum* (*Sceau prive'*) vocant, obsignantur. Quid de lingua, in qua conscribi debent, teneri debeat, id iam ex adductis (§. XXX.) satis constat. *Calligraphiae* (§. XXXII.) etiam suo modo ratio habenda est.

Conferri hic debent, quae celeb. SNEEDORF Parte Gen. Cap. II. et vterque celeb. MOSER in Einleitung zu den Kanzleigeschäften it. in Versuch der Staatsgrammatick commentati sunt.

Schol. Sic e. g. in alloquutione simpliciter ponitur: *Monsieur, mon frère* s. *Monsieur, Madame ma soeur* etc. et in subscriptione: *Monsieur mon frère*

Votre s. de Votre Majesté le bon frere et ami.

vel alio modo, quem differentia dignitatis suadet.

§. XXXVI.

Animaduersionem litterarum (Abndung eines Schreibens) Animaduersionem nominamus declarationem displicentiae super litteris. Locum habere potest, vbi vel mendose i. e. contra formam arbitriam cred. quid (§. XI.) siue contra obseruantiam et regulas in cancellariis consuetas: vel indecenter litterae conficiantur, i. e. impingendo aduersus relationem et disparitatem, quam dignitas diuersa posuit. Fit haec declaratio vel verbis, vel scriptis, vel aliis factis, et litterae in quas instituitur, vel accipiuntur, vel plane non; vel accipiuntur quidem, sed remittuntur.

Schol. Hancce materiam diserte exposuit celeb. MOSER in tractatu; *Abndung fehlerhafter Schreiben.*

§. XXXVII.

Multa igitur obseruari debent, ne litterae 'credentiales de-Cautelae' in fectu quodam laborent, et proinde reiciantur. Remedia quibus litt. cred. animaduersioni litt. credent. (§. XXXVI.) occurritur, cautelas nominamus. Pertinet ergo hic potissimum:

I. ne allegetur titulus, quem princeps aliquis adsumsit, nondum probatus in aula, vbi legatus commoratur.

II. ne

II. ne allegetur titulus, qui aliquam speciem praetensionis in alterius terras inuoluere potest, nisi de hac re specialiter pacti inter se sunt principes.

Schol. Hac in re exactissima quaedam attentio adhibetur; ita ut vel propter signa abbreviationum bella suborta sint. Exemplum tale profert MOSER in *der Staatsgrammatick* p. 268. ubi inter reges Sueciae et Poloniae bellum solummodo super quibusdam et etceterationibus, uti Puffendorf in reb. brand. se exprimit, enatum est.

III. ne quid omittatur ex titulis alterius, curialibus, cortesia cet. ad quem ire legatus iussus est.

III. ne aduersus stylum et idioma quid peccetur, quod iam pacto, vel obseruantia, vel etiam iure naturali confirmatum est.

V. ne insigne quoddam, quod alter denegat, in signaculis reperiatur.

Signatae tabulae: feliciter dictum.

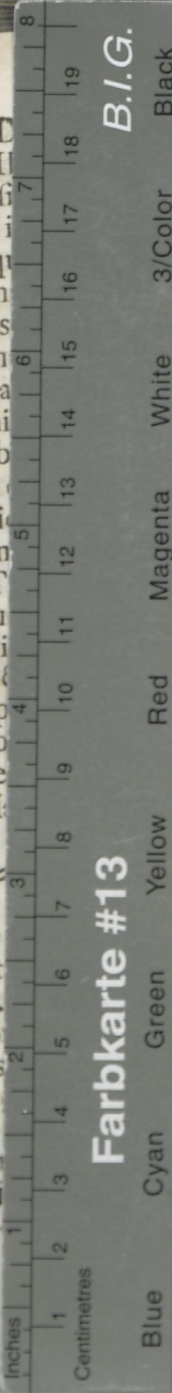
T A N T V M.

ULB Halle
002 612 259

3

Farbkarte #13

B.I.G.

1753 84 12

DISSERTATIO IVRIS GENTIVM

DE

FORMA LITTERARVM
CREDENTIALIVM
LEGATORVM

50

QVAM

PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO, CONSULTISSIMO ET DOCTISSIMO

D. DANIELE NETTELBLADT

AVGVSTISS. PRVSS. REGI A CONSILIIIS AVLICIS,

ET PROFESSORE IVRIS ORDINARIO

IN ALMA FRIDERICIANA

DEFENDET

EIVS AVCTOR

FRID. IOANN. EMANVEL EISENBERG

STENDALIENS.

AD DIEM VIII MAII MDCCLIII.

HALAE,

(4½)

TYPIS HENDELIANIS.

